

Plattform for en
helhetlig Afrika-politikk

UTENRIKSDEPARTEMENTET

En helhetlig Afrika-politikk

Norge vil styrke det politiske samarbeidet med afrikanske land, ikke minst for å fremme et sterkt og rettferdig multilateralt system. Vi vil bidra til å bygge sterke demokratier og felles afrikanske institusjoner. Vi skal stå i fremste rekke for å fremme menneskerettigheter, likestilling og miljø. Vi vil fornye innsatsen for å nå FNs Tusenårsmål¹, blant annet gjennom sterkere støtte til fred og godt styresett i Afrika. Norge skal dele erfaringer om rettferdig og effektiv utnyttelse av naturressurser med afrikanske land.

Afrika er i endring. Kontinentet er i ferd med å bli en stadig viktigere internasjonal aktør, både politisk og økonomisk. Globaliseringen gjør at Norge i sterkere grad berøres av utviklingen i Afrika. Afrikas utfordringer blir derfor i økende grad også våre utfordringer. Fred og utvikling i Afrika vil styrke vår egen sikkerhet. Fattigdom, krig og undertrykkelse kan føre til økning i migrasjons- og flyktningestrømmer og kan skape grobunn for ekstremisme. Svake stater kan bli fristeder for terrorisme og kan vanskelig stoppe spredning av miljøforurensninger og epidemier.

Norske selskaper som investerer i Afrika, ikke minst innenfor petroleumssektoren, berøres direkte av utviklingen i disse landene. Norske turister reiser over hele kontinentet. Vi berøres også av økende arbeidsmigrasjon fra Afrika. Antallet illegale migranter fra Afrika til Europa har økt dramatisk de senere årene. Våre relasjoner til Afrika er i dag mye bredere enn utviklingssamarbeid og humanitær bistand. Vi vil ha en helhetlig politikk overfor Afrika. En politikk der utenriks-, utviklings-, sikkerhets-, handels- og næringspolitikk ses i sammenheng, og virker gjensidig forsterkende, for å ivareta så vel felles interesser som våre egne nasjonale interesser.

Fred, utvikling, menneskerettigheter, demokrati og en rettferdig internasjonal verdensorden er grunnleggende verdier i norsk utenrikspolitikk. Dette er utgangspunktet for å styrke det politiske samarbeidet med det afrikanske kontinentet. Norge og afrikanske land har felles interesser i å styrke FN og andre internasjonale samarbeidsinstitusjoner for å trygge internasjonal fred og sikkerhet, sikre miljøet og skape en mer likeverdig og rettferdig verden.

Afrika er rikt på råvarer, naturressurser og biologisk og kulturelt mangfold. Likevel sliter de fleste afrikanske land med enorme fattigdomsproblemer, økonomisk marginalisering og utfordringer knyttet til hiv/aids, helse og miljø. Noe av dette skyldes eksterne forhold, men store deler av kontinentet har også blitt satt tilbake i sin utvikling på grunn av blodige interne konflikter, korrupsjon, vanstyre, kriminalitet og grove brudd på menneskerettighetene.

¹ Se boks på s. 20

FNs Tusenårsmål forplikter også Norge, og gir et internasjonalt rammeverk for å bekjempe fattigdom og underutvikling. Uten ny og koordinert innsats både fra Afrika selv og det internasjonale samfunn, vil Afrika ikke nå målene. Norge vil øke bistanden og arbeide aktivt for å øke den internasjonale bistanden til Afrika.

Afrika har opplevd en høyere økonomisk vekst de seneste årene. 5 av de 10 hurtigst voksende økonomiene i verden er i Afrika. Veksten må likevel økes ytterligere og på varig basis for å nå Tusenårsmålene. En forutsetning for vekst er at det er fred og at det er velfungerende stater som kan legge til rette for utvikling av næringslivet og sosial infrastruktur. For mange av landene i det sørlige Afrika er en forutsetning for dette at landene får kontroll med aids-epidemien. Bedre betingelser for handel vil gjøre det mer attraktivt å investere og produsere i Afrika. På sikt vil dette gjøre kontinentet mindre avhengig av bistand. Et Afrika som for egen maskin kan fremme økonomisk og sosial utvikling, vil være et kontinent med større selvtilitt og uavhengighet.

Det er først og fremst Afrika selv som må legge til rette for økonomisk og sosial utvikling. Den afrikanske Union (AU), New Partnership for Africa's Development (Nepad) og andre afrikanske initiativ for fred, godt styresett og kamp mot korrupsjon, gir grunn til økt optimisme. Antallet væpnede konflikter er redusert, og mange land har demokratisk valgte ledere og viser økt respekt for menneskerettighetene. Arbeidet fortsetter for fullt for å styrke samarbeidet mellom afrikanske land når det gjelder sikkerhet og mekanismer for konflikthåndtering. Det er også en økende internasjonal vilje til å støtte Afrikas utvikling. Men utfordringene i Afrika er store og krever innsats over tid.

Norge har, som et av verdens rikeste land, et ansvar for oppfølging av forpliktelser vi har påtatt oss i internasjonale fora for finansiering av utvikling. Dette kan ikke gjøres gjennom mer bistand alene. Det viser mer enn 40 års erfaringer. Bistanden må kobles med et bredt sett av virkemidler for å fremme fred, godt styresett, menneskerettigheter, likestilling, økte investeringer og bedre markedsadgang for afrikanske varer.

Bistanden må dessuten gjøres mer effektiv og målrettet, vi må koordinere vår innsats med andre aktører og i størst mulig grad legge til grunn de afrikanske lands egne prioriteringer og systemer. Erfaring viser at bistanden vil ha best effekt i land med godt styresett og sunn økonomisk politikk.

Afrikas store naturressurser har i liten grad kommet de fattige til gode. Kontinentet er en betydelig produsent av olje og gass, og er også rikt på metaller og andre råvarer av betydning for verdensøkonomien. Afrika er derfor igjen blitt gjenstand for et ressurskappløp fra flere hold. Dette representerer både muligheter og utfordringer. Økt etterspørsel etter Afrikas naturressurser har bidratt til

høyere økonomisk vekst og investeringer i flere afrikanske land. Norge har mye erfaring og kunnskap om forvaltning av naturressurser og sikring av nasjonal råderett over slike ressurser, som vi vil dele med afrikanske land. Dette kan både bidra til at naturressursene i større grad fører til utvikling og reduksjon av fattigdom i afrikanske land, og samtidig gi viktige bidrag til internasjonal energisikkerhet.

Afrika er mangfoldig med store forskjeller mellom land og regioner. Dette mangfoldet vil styre hva vi vektlegger i forhold til det enkelte land og region. Norge vil konsentrere innsatsen om land og fagområder der vi har opparbeidet oss kunnskap og kompetanse. Også deler av Afrika der vi tradisjonelt har hatt liten tilstedeværelse, som Vest- og Nord-Afrika, er blitt viktigere for norske interesser.

Mange afrikanske regimer deler ikke vårt verdisyn med vektlegging av menneskerettigheter og demokrati. Norge vil prioritere å samarbeide politisk og økonomisk med reformvennlige land.

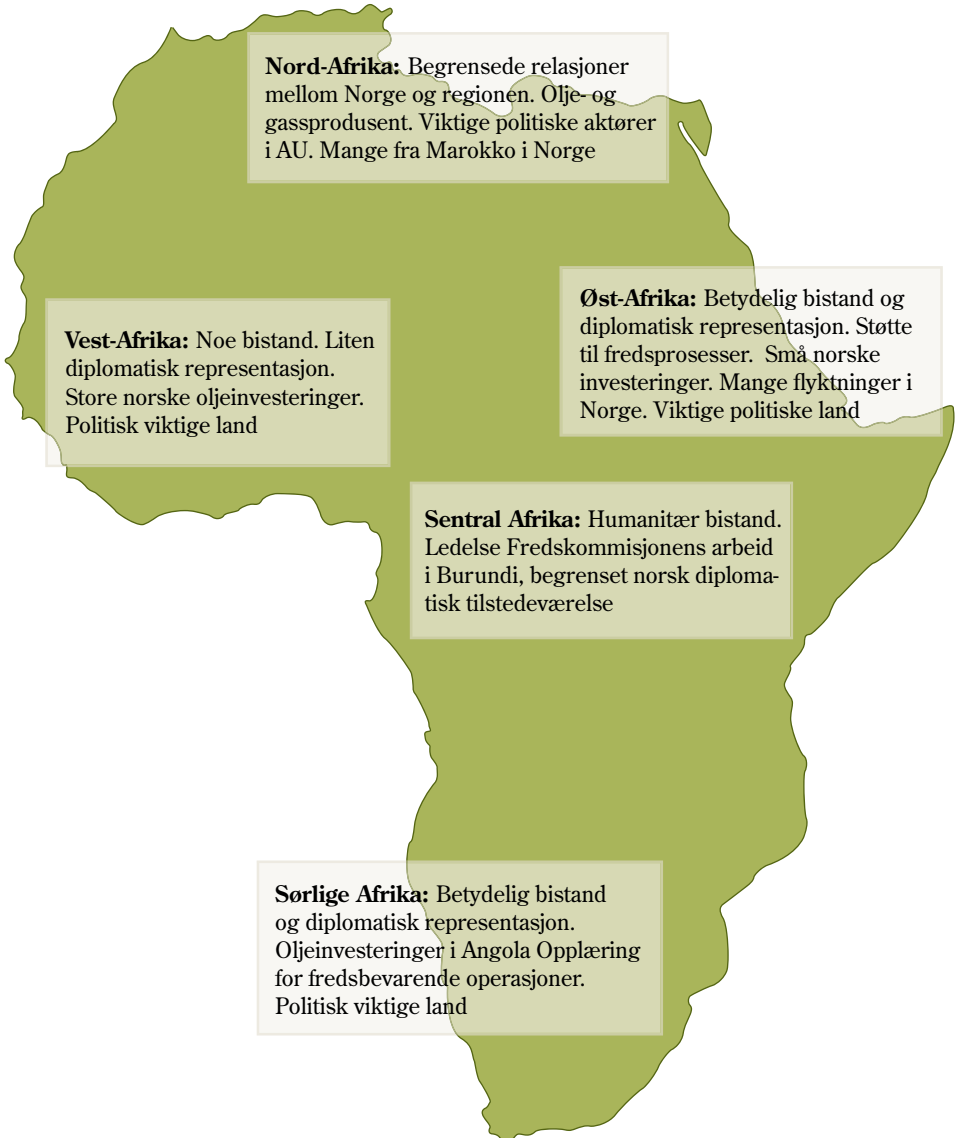
Norge har lange tradisjoner fra samarbeid med Afrika gjennom misjonsarbeid, støtte til frigjøringskamp, utviklingssamarbeid, næringslivet og utveksling mellom studenter og fagforeninger. Dette har gitt oss gode kontakter og mye kunnskap om afrikanske forhold. Vi vil bygge videre på dette. Historiske forbindelser er imidlertid ikke nok for å utvikle politisk samarbeid. Økt politisk samarbeid vil først og fremst avhenge av felles interesser og grunnverdier. Vårt mål er et partnerskap basert på likeverd og gjensidig respekt med afrikanske land som respekterer demokrati og menneskerettigheter. Vi vil samtidig stimulere til et bredt folkelig engasjement for utveksling av ideer, kultur og erfaringer mellom Norge og afrikanske land.

Denne plattformen gir ingen fullstendig oversikt over norsk engasjement i Afrika, men begrunner hovedprioriteringene i regjeringens Afrika-politikk.

Jonas Gahr Støre
Utenriksminister

Norge i Afrika

- Norge har totalt **18 ambassader** i Afrika med rundt 300 stillinger, hvorav 113 er utsendte fra Norge. Hovedtyngden av de ansatte er knyttet til ambassadene i det sørlige og østlige Afrika
- Det er rundt **47.500 personer** av **afrikansk opprinnelse** i Norge. Litt over 23.000 av dem har norsk statsborgerskap. Den største gruppen kommer fra Somalia (vel 18.000) etterfulgt av Marokko (vel 7.000), Etiopia og Eritrea
- I 2006 var den norske langsiktige, bilaterale bistanden til Afrika på nær **5 milliarder** kroner. Største mottakere av langsiktig bilateral bistand var Sudan, Tanzania, Zambia og Mosambik
- Norge har forpliktet seg til å bidra med i alt 4 milliarder kroner til et nytt gjeldsletteinitiativ (MDRI). Norge bidro i 2006 med til sammen med **161 millioner kroner** til de internasjonale gjeldsletteinitiativene HIPC (Highly Indebted Poor Countries) og MDRI (Multilateral Debt Relief Initiative). Det fleste landene som får sin gjeld redusert gjennom disse ordningene er afrikanske.
- I 2006 var den **direktehumanitære bistanden** til Afrika på ca. **900 millioner kroner**.
- Den gjennomsnittlige årlige **eksporten** til Afrika i perioden 2003 - 2005 var **3,3 milliarder kroner**. Dette utgjør ikke mer enn 0,65 prosent av den gjennomsnittlige norske eksporten i perioden. Største eksportmarked var Angola, fulgt av Liberia, Sør-Afrika og Nigeria. Den gjennomsnittlige **årlige importen** fra Afrika var i samme periode på **3,6 milliarder kroner**, eller vel én prosent av gjennomsnittlig årlig norsk import i perioden. Største leverandørland var Botswana, fulgt av Sør-Afrika og Marokko
- I 2004 var de totale norske **investeringene** i Afrika **35 milliarder kroner**. Den største andelen var investert i Angola, etterfulgt av Algerie

1. Global og rettferdig styring

De afrikanske landene er viktige samarbeidspartnere i arbeidet for å styrke FN og det multilaterale systemet. Vi vil støtte utviklingen av sterke felles afrikanske institusjoner og samarbeid mellom afrikanske land. Vi vil videre arbeide for å integrere Afrika bedre i verdensøkonomien.

Politisk samarbeid og styrking av det multilaterale systemet

1. Et sterkt FN er både i Norges og afrikanske lands interesse. FN er uunnværlig som global arena og normsetter. Et velfungerende FN er en forutsetning for å møte Afrikas utfordringer knyttet til konfliktløsning, humanitære kriser, fredsbygging og utvikling. Sterkere engasjement innad i G77 (blokk av opprinnelig 77 – nå 131 - utviklingsland) vil gi afrikanske land mulighet for økt innflytelse i FN. Samtidig kan Norge i ulike sammenhenger spille en brobyggerrolle mellom G77 og vestlige land.

2. Sterkere innflytelse i FN og internasjonale finansinstitusjoner er en forutsetning for at Afrika skal være med å forme rammebetingelser for egen utvikling. Det er ikke nok bare å gi Afrika i en høyere stemmeandel i multilaterale institusjoner. Kapasiteten til å delta på møter og konferanser og til å formidle synspunkter, må også styrkes.

3. Gjennom opprettelsen av Den afrikanske union (AU) og New Partnership for Africa's Development (Nepad) sammen med en sterkere rolle for de regionale organisasjonene, arbeider de afrikanske landene tettere og mer konstruktivt sammen. Dette vil gi Afrika mer internasjonal innflytelse. AUs 53 medlemsland har tyngde når de opptrer som blokk. Dette gir Norge nye muligheter for politisk dialog og samarbeid med Afrika. Konfliktløsning, fredsbygging, miljø, handel, landbruk og investeringer i infrastruktur, er spørsmål som er kommet høyere på dagsordenen.

Den afrikanske union (AU)

AU ble etablert i 2002 som en etterfølger etter Organisasjonen for afrikansk enhet (OAU). Organisasjonen har 53 medlemsland (alle afrikanske land med unntak av Marokko). Dens mål er sterkere afrikansk samarbeid og solidaritet. AU arbeider i økende grad for å fremme fred, stabilitet og utvikling på det afrikanske kontinentet. Siden 2004 har AU hatt en stor fredsoperasjon i Darfur i Sudan. AU kan, i motsetning til forgjengeren, gripe inn i medlemslandene ved grove menneskerettighetsbrudd. AU har opprettet et freds- og sikkerhetsråd, med særlig ansvar for konflikt-håndtering og – løsning, et panafrikansk parlament og en menneskerettighets-domstol.

4. Sammen med de andre nordiske landene møter Norge allerede en gruppe reformvennlige afrikanske land til årlige utenriksministermøter. Norge deltar også aktivt i Africa Partnership Forum (APF), som har utviklet seg til en viktig møteplass for kritisk dialog mellom Afrika og det internasjonale samfunnet. Forumet spiller en viktig rolle med å overvåke oppfølgingen av forpliktelsene som giverland og afrikanske land har påtatt seg for økonomisk utvikling, fattigdomsbekjempelse, demokrati og menneskerettigheter. Bekjempelse av aids er prioritert av både AU og Nepad, og er et viktig samarbeidsområde både i utviklings- og utenrikspolitik.

5. Norge og afrikanske land deler ikke alltid de samme posisjonene i internasjonale spørsmål. De afrikanske landene er heller ingen homogen gruppe med samme interesser og synspunkter i alle spørsmål. Afrika rommer reformvennlige land som legger vekt på fred, demokrati og menneskerettigheter. Men disse landene møter også motkrefter fra land uten demokratisk styresett. Norge og resten av det internasjonale samfunn vil støtte positive krefter i Afrika.

New Partnership for Africa's Development (Nepad) og African Peer Review Mechanism (APRM)

Nepad ble godkjent av afrikanske statsjefer i 2001. Initiativet var en erkjennelse av at økonomisk og sosial utvikling ikke er mulig uten fred, stabilitet, godt styresett, demokrati, rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter. Nepad har nå status som AUs utviklingsprogram og har som mål å øke den internasjonale støtten til Afrika, bedre markedsadgangen for afrikanske varer og legge grunn for økonomisk integrasjon mellom land og regioner på kontinentet. APRM er en frivillig evalueringsordning under Nepad. Målet er å evaluere hvordan deltakerlandene oppfyller sine Nepad-forpliktelser i forhold til politisk og økonomisk styresett. Evalueringene gjennomføres i regi av et uavhengig panel. Endelige evalueringsrapporter godkjennes av statsjefene i deltakerlandene. Det er for tiden 26 land som har sluttet seg til APRM.

6. Norsk innsats i Afrika skjer i økende grad gjennom koordinering og samarbeid med andre tradisjonelle giverland (de nordiske land, Nederland, Storbritannia, EU, USA, Canada og Japan). Det er også nødvendig med økt samarbeid med land som Kina, India, andre asiatiske og latinamerikanske land, som alle øker sitt politiske og økonomiske engasjement på det afrikanske kontinentet. Afrika blir viktigere som energileverandør til disse landene og som eksportmarked. Det er også økende politisk samarbeid mellom afrikanske land og andre land i sør.

Norge vil:

Øke det politiske samarbeidet og dialogen med afrikanske land og organisasjoner

- Arbeide for å videreutvikle det nordisk – afrikanske utenriksministermøtet til et forum for åpen og målrettet diskusjon om felles utfordringer og interesser.

Samarbeide for å styrke og reformere FN og de internasjonale finansinstitusjonene

- Styrke den politiske dialogen med afrikanske land og organisasjoner om saker på FN og Verdensbankens dagsorden.
- Konsultere og samarbeide med afrikanske land i forbindelse med oppfølgingen av FNs reformpanel, med særlig vekt på å oppnå et mer samlet og koordinert FN på landnivå.
- Støtte opp om de multilaterale organisasjonenes særlige rolle i aidsarbeidet på landnivå (UNAIDS), både i nasjonal koordinering og når det gjelder koblingen mellom aids og utvikling.
- Styrke dialogen om utviklingen i Afrika med land som Kina og India.

Styrke Afrikas stemme i FN og de internasjonale finansinstitusjonene

- Støtte Afrikas og andre utviklingslands krav om økt innflytelse i Verdensbanken og IMF.
- Støtte Afrikas krav om bedre representasjon i FNs sikkerhetsråd.
- Styrke den afrikanske utviklingsbanken i dens ambisjoner om å bli et viktig talerør for Afrika i den globale utviklingsdebatten.
- Styrke Afrikas stemme internasjonalt.

Afrikas integrasjon

7. De afrikanske markedene er små med unntak av Sør-Afrika. Sterkere politisk og økonomisk integrasjon mellom afrikanske land vil bidra til å fremme fred, økonomisk utvikling og diversifisering. Dette vil gjøre kontinentet mindre avhengig av svingende eksportinntekter fra noen få råvarer. Samtidig vil det gjøre de afrikanske landene mer attraktive for utenlandske investeringer. Økt handel mellom de afrikanske landene kan ikke bare fremmes gjennom lavere toll og kvoter, men krever også regional infrastruktur og harmonisering av lover og regler.

8. Afrikanske institusjoner er fortsatt svake og avhengig av internasjonal støtte for å drive frem økt samarbeid og integrasjon. For å være effektiv må støtten koordineres og baseres på organisasjonenes egne planer og prioriteringer. Samtidig må ikke internasjonal støtte undergrave medlemslandenes vilje til å støtte egne organisasjoner. Skal Afrikas organisasjoner ha legitimitet og være bærekraftige, må medlemslandene selv ta hovedansvaret for utviklingen av dem.

Norge vil:

Støtte afrikansk integrasjon og samarbeid

- Støtte AU og regionale organisasjoner, forutsatt at medlemslandene selv viser reell politisk og økonomisk vilje til samarbeid og integrasjon. Støtten skal baseres på organisasjonenes egne prioriteringer.
- Støtte Nepads mål, blant annet gjennom politisk dialog og African Partnership Forum.

Integrasjon i verdensøkonomien

9. Afrika må integreres bedre i verdensøkonomien. I dag står kontinentet for under to prosent av verdens samlede handel. Bedre markedsadgang for afrikanske varer kan gi bedre priser og avsetningsmuligheter for kontinentets eksport. Dette vil gjøre det mer attraktivt å investere i Afrika. Større eksportinntekter vil redusere Afrikas bistandsavhengighet.

10. Det multilaterale handelsregelverket i WTO er av stor betydning for afrikanske lands mulighet til å kunne utnytte mulighetene ved en tettere integrasjon i verdensøkonomien. Alternativet til et sterkt globalt regime er en situasjon der det er de sterkeste landenes interesser som blir dominerende. Det er imidlertid avgjørende at de særlige utfordringene som de fattigste landene står overfor blir ivare tatt gjennom en positiv særbehandling i WTO-regelverket.

Norge er en aktiv støttespiller for det multilaterale handelsregimet og støtter opp om utviklingslandenes krav om særbehandling og økt markedsadgang for sine produkter. Norge er bl.a. en aktiv støttespiller i de pågående Genevebaserte arbeidsgruppene om bistand til handel (aid for trade).

Lavere handelsbarrierer vil også kunne bidra til økt handel mellom de afrikanske landene. Selv om forbedret markedsadgang er en viktig forutsetning for å generere inntekter og økonomisk vekst, er det imidlertid ikke tilstrekkelig. De afrikanske landene må også gis støtte til bedre å utnytte markedsadgangen gjennom økt kapasitet til å produsere og markedsføre varer og tjenester som er konkurranse-dyktige i et internasjonalt marked. Adekvat infrastruktur er et nøkkelord. Likeledes er det nødvendig å bidra til å styrke landenes forhandlingskapasitet og evnen til å ivareta egne interesser i forhold til det multilaterale handelsregelverket.

11. I internasjonal handelspolitikk har imidlertid Norge og afrikanske land på noen områder ulike posisjoner og interesser. Vi vil derfor øke den politiske dialogen med afrikanske land med sikte på å nå frem til en avtale i WTO.

12. Frihandelsavtalen mellom Southern African Customs Union (SACU) og EFTA åpner nye muligheter for handel mellom Norge og det sørlige Afrika.

Norge vil:

Støtte Afrikas integrasjon i verdensøkonomien

- Arbeide for å styrke det multilaterale handelsregelverket i WTO på en måte som særlig ivaretar interessene til de minst utviklede landenes og andre fattige lands behov.
- Forbedre og forenkle det norske systemet for generelle tollpreferanser for import av varer fra utviklingsland (GSP-systemet).
- Støtte tiltak som kan øke afrikanske lands muligheter til å produsere og markedsføre varer og tjenester som kan konkurrere internasjonalt. Styrke den handelsrelaterte bistanden for å utvikle bedre kapasitet til å tilfredsstille for eksempel tekniske krav til matvaresikkerhet, og bedre regional infrastruktur for å støtte opp under blant annet sør-sør handel. Det skal utarbeides en handlingsplan for handelsrettet bistand i løpet av 2007 der en vil se på bilaterale, multilaterale og regionale tiltak.
- Bidra til at afrikanske land kan dra full nytte av den fleksibiliteten som ligger i WTO-avtalen om intellektuell eiendom for folkehelseformål.
- Støtte tiltak som styrker afrikanske lands muligheter til å mestre migrasjonsutfordringene og sikre nasjonal kapasitet, kompetanse og arbeidskraft.
- Styrke arbeidet for bedre infrastruktur og grunnleggende rammebetingelser som tilrettelegger for økt produktivitet, omsetning, investeringer og nyskaping.
- Fortsette et bredt samarbeid med næringsliv og importører i Norge, og gjennom ulike støtteordninger å bidra til å legge til rette for økt eksport fra afrikanske land til det norske og andre markeder.

2. Fred, statsbygging og utvikling

Norge vil støtte Afrikas bestrebelser med å forebygge og løse voldelige konflikter. Norge vil støtte utvikling av demokratiske og velfungerende stater og øke innsatsen for at Afrika skal nå Tusenårsmålene. Et sterkere FN-engasjement vil stå sentralt.

1. Fred, statsbygging og utvikling henger sammen. Det blir ingen utvikling uten fred. Samtidig forebygges krig og konflikt av økonomisk og sosial utvikling. Fattigdom og et liv uten fremtidsutsikter vil ofte skape grunnlag for væpnet konflikt og religiøs fundamentalisme. Velfungerende stater er nødvendig for å skape en bærekraftig utvikling.

2. Fred og sikkerhet i Afrika handler også om vår egen sikkerhet. Stabile og velfungerende stater er en forutsetning for å bekjempe organisert kriminalitet og terrorisme, spredning av sykdommer og epidemier, forebygge humanitære kriser og hindre flyktningstrømmer. Terroristorganisasjoner må ikke gis mulighet til å bruke stater med svake strukturer som base for terrorvirksomhet.

Fred og sikkerhet

3. Afrika har sett flere vellykkete fredsprosesser og færre kriger de siste årene, men fortsatt er store deler av Afrikas befolkning rammet av voldelige konflikter som påfører enkeltmennesker enorme lidelser.

4. Barn og kvinner rammes hardt av krig og konflikt. Barnesoldater og seksuell vold mot kvinner er ofte en del av de senere års konfliktbilde. Norge vil legge økt vekt på forebygging og oppfølging av seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold i krig og konflikt. Kvinneperspektivet vil bli integrert i freds- og sikkerhetsarbeidet, i tråd med handlingsplanen for oppfølging av FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet.

Handlingsplanen for oppfølging av sikkerhetsrådsresolusjon 1325

I oktober 2000 vedtok FNs Sikkerhetsråd for første gang en resolusjon om kvinners roller og erfaringer i væpnet konflikt. Bakgrunnen er at de fleste av dagens konflikter innebærer grove og systematiske overgrep mot sivilbefolkningen. Kvinner og barn utgjør et flertall av sivilbefolkningen, og rammes derfor særlig hardt av voldelig konflikt. Resolusjonen tar utgangspunkt i at kvinner må delta på like fot med menn på alle nivåer og i alle funksjoner for å fremme varig fred og sikkerhet. Ansvaret for oppfølging av resolusjonen ligger i stor grad hos FNs medlemsland. I 2006 vedtok regjeringen en handlingsplan for oppfølging av sikkerhetsrådsresolusjon 1325 for å styrke, koordinere og systematisere den norske innsatsen for internasjonal fred, sikkerhet og demokrati.

5. De fleste av Afrikas konflikter har regionale forgreninger og konsekvenser. Ofte gir konflikt i ett land kime til konflikt i naboland. De berøres også gjennom migrasjon og flyktningstrømmer, redusert handel og investeringer. Fredsarbeid krever derfor både regionale virkemidler og regional kunnskap.

6. Gjennom AU og andre regionale organisasjoner bidrar de afrikanske landene i økende grad til å forebygge og løse konflikter. I regi av AU arbeides det med å etablere en beredskapsstyrke (African Standby Force - ASF) som på kort varsel skal kunne settes inn ved krise og konflikt. Målet er at styrken skal være operativ innen 2010 og inkludere militære styrker, politi og sivile eksperter. AU er fortsatt en ung organisasjon, og det vil kreve tid og økte ressurser for at ASF skal bli et effektivt instrument for økt sikkerhet i Afrika.

7. Det internasjonale samfunn viser økende vilje til å støtte opp om Afrikas innsats for fred og sikkerhet. Både EU og NATO har gitt finansiell og logistisk støtte til AUs fredsoperasjon i Darfur. G8-landene har lovet trening av afrikansk personell til fredsoperasjoner. NATO, EU og andre partnere er i dialog om det samme. Norge har gjennom flere år støttet AUs arbeid med fred og konfliktløsning. En viktig oppgave er å bidra til at den internasjonale støtten koordineres bedre.

8. Norge har opparbeidet tillit som en troverdig partner for fred og konfliktløsning gjennom et langt utviklingssamarbeid, betydelig humanitær innsats og aktiv engasjement i fredsprosesser i blant annet Sudan, Nord-Uganda, Mali, Etiopia og Eritrea og Somalia. Dette gir gode muligheter for fortsatt engasjement for å finne politiske løsninger på Afrikas konflikter. Norge har i sitt arbeid for fred og forsoning lagt stor vekt på, og har gode erfaringer med, å samarbeide tett med både norske og lokale frivillige organisasjoner. Norsk engasjement på dette området gir gode muligheter for aktiv deltakelse i FNs nye Fredsbyggingskommisjon, som særlig vil fokusere på Afrika. Norge har fått ansvaret for å lede kommisjonens arbeid i Burundi.

9. Det er mer effektivt å forebygge konflikt enn å stoppe krig. Langsiktig fredsbygging krever innsats for å redusere underliggende årsaker til krig og konflikt. Kamp om naturressurser er en viktig årsak til mange konflikter i Afrika. Politisk, økonomisk og sosial forskjellsbehandling, fattigdom og arbeidsledighet, korrupsjon og mangel på demokrati, er andre viktige årsaker til konflikt. Utviklingssamarbeidet skal bevisst innrettes mot å bygge fred og redusere konfliktlinjer. Dialogen med afrikanske land om langsiktig fredsbygging er en viktig del av dette arbeidet.

10. Hvert år opplever deler av Afrika akutt sult på grunn av tørke, flom eller invasjon av gresshopper. Fattige bønder er mest sårbare. For å møte dette må den internasjonale kapasiteten til å yte rask og målrettet humanitær innsats videreutvikles. Samtidig må det gjøres mer for å forebygge humanitære kriser, i samarbeid med landenes myndigheter og internasjonale organisasjoner.

11. Det store antall naturkatastrofer i Afrika krever økt innsats for å redusere menneskers sårbarhet for virkningene av katastrofene. Menneskelig påvirkning av natur og miljø fører til økt risiko for flom, erosjon og tørke. Samordningen av humanitær bistand, freds- og forsoningsinnsats og langsiktig bistand må bli bedre. Verken humanitær innsats eller annen bistand må innrettes slik at den undergraver statenes og andre makthaveres eget politiske ansvar for å beskytte sivile.

12. Rask gjenoppbygging og stabilisering av nye demokratier etter en fredsløsning er viktig for å hindre at konflikt blusser opp på nytt. For å forebygge krig og konflikt er det i mange tilfeller særlig viktig å sikre unge menn arbeid og inntektsmuligheter. Forsoningsprosesser, rettsoppgjør og dialog på tvers av religiøse skillelinjer kan bidra til å bygge varig fred. Kvinner må gis en sterkere rolle i arbeidet med å skape varig fred. FNs støtte til demobilisering, reintegrering og rehabilitering av soldater, med spesiell prioritet for tidligere barnesoldater, er viktige forebyggende tiltak.

Overgangsbistand

Formålet med overgangsbistanden er å bidra til fredsbygging og utvikling i land som søker å arbeide seg ut av dyptgående voldelige konflikter. Støtten skal primært brukes til å forsterke den internasjonale innsatsen for fredsbygging og gjenoppbygging og bidra til å bygge bro mellom humanitær bistand og mer langsiktig utviklingssamarbeid.

13. Fredsbygging må også inkludere reform av sikkerhetssektoren, som kan gi bedre demokratisk kontroll og sikre respekt for menneskerettigheter. Norge er en pådriver for integrerte FN-operasjoner, som kan se fredsbevaring, fredsbygging og humanitær innsats i sammenheng og sikre at innsatsen til FN, AU, de regionale organisasjonene og det sivile samfunn er koordinert og sammenhengende.

Norge vil:

Bidra til konflikthåndtering

- Styrke FNs innsats i Afrika. Øke norsk sivil og militær deltakelse i FN-ledede operasjoner i Afrika.
- Være ledende partner for AU i utviklingen av sivil kapasitet i fredsoperasjoner.
- Arbeide for økt kvinneheltakelse i afrikanske fredsprosesser, både lokalt og internasjonalt.
- Opprettholde et høyt aktivitetsnivå i støtte til fredsprosesser. Arbeide med partnere både i Norge, lokalt og internasjonalt. Fortsette å samarbeide aktivt med frivillige organisasjoner og representanter for det sivile samfunn for både å løse og å forebygge konflikt.
- Videreføre det omfattende engasjementet i Sudan og på Afrikas Horn.

Bidra til å bygge langsiktig fred og sikkerhet

- Arbeide for at FN og AU i samarbeid tar ledelsen i innsatsen for overgang fra krig til fred, blant annet gjennom integrerte fredsoperasjoner.
- Innlede et strategisk samarbeid med Sør-Afrika for å bygge fred og fremme utvikling i andre afrikanske land.
- Gjennom medlemskap i FNs fredsbyggingskommisjon, arbeide for at fredsbygging i Afrika gis økt oppmerksomhet og at mer gjøres for å sikre kvinners deltakelse i fredsarbeid.
- Samarbeide internasjonalt og med enkeltland for å stoppe ulovlig handel med håndvåpen, bidra til våpendestruksjon, gjennomføring av Minekonvensjonen og bekjempelse av organisert kriminalitet.

Bidra til effektiv humanitær innsats

- Opprettholde beredskap for omfattende humanitær innsats i Afrika i samarbeid med FN, frivillige organisasjoner og lokalsamfunn.
- Prioritere forebygging av humanitære kriser, gjennom bedre koordinering av humanitær innsats, langsiktig bistand og politisk dialog.
- Arbeide for reform av humanitært arbeid for mer effektivt og koordinert å redde liv, lindre nød og beskytte utsatte grupper.
- Støtte afrikanske lands egen evne til krisehåndtering og beredskap.
- Styrke arbeidet for matvaresikkerhet og landenes egen beredskap for å hindre matvarekriser.

Statsbygging

14. Velfungerende stater er sentralt for fred, enkeltmenneskers rettigheter, rettferdig fordeling og økonomisk utvikling.

15. Afrika gjør nå mer for å fremme godt styresett. Flere afrikanske land forsterker demokratiske institusjoner og kampen mot korrupsjon gis mer oppmerksomhet. APRM, den frivillige evalueringsordningen under Nepad, har potensial til å bli en effektiv mekanisme for å sikre at denne innsatsen styrkes. De siste fem årene har to tredjedeler av de afrikanske landene avholdt flerpartivalg.

16. Norge vil bygge på denne positive utviklingen i samarbeidet med Afrika, men fortsatt er utfordringene store. Utviklingen mot stabile demokratier i alle afrikanske land vil ta tid. Selv i demokratiske land er ofte politiske og administrative systemer svake og korrupsjon utbredt. Norge vil derfor være en langsiktig partner for å bygge demokratiske og velfungerende stater som kan bekjempe korrupsjon, gi befolkningen bedre tjenester og sikre rettferdig fordeling. Økonomisk vekst og utvikling i Afrika vil kreve utvikling av effektive rettsstater med lovgivende forsamlinger som kan gi forutsigbare rammebetingelser og rettsvesen som kan håndheve dem på en troverdig måte. Investeringer og næringsliv fremmes gjennom offentlige institusjoner som kan beskytte eiendomsrett og økonomiske transaksjoner. Det vil fortsatt være behov for støtte til reformer i offentlig sektor, styrking av offentlig

økonomistyring, blant annet gjennom budsjetttøtte (bistand som overføres til statsbudsjettet i et samarbeidsland), desentralisering og lokaldemokrati. Dialogen med myndighetene i tilknytning til budsjetttøtte er en viktig arena for å ta opp utfordringene når det gjelder styresett.

17. Mange land som mottar norsk utviklingshjelp er rangert blant de mest korruperte av bl.a. Transparency International. Korrupsjon hindrer økonomisk og sosial utvikling. Kamp mot korrupsjon og innsats for godt styresett er derfor avgjørende for å kunne nå f.eks. Tusenårsmålene. Innsats mot korrupsjon er viktig særlig der problemet er størst. Korrupsjon er et globalt problem, som krever felles innsats og ansvarliggjøring av aktører også i "vår" del av verden.

Norge har nulltoleranse for korrupsjon, og Regjeringen vil forsterke og tydeliggjøre innsatsen mot korrupsjon også i utviklingssamarbeidet. Der korrupsjon avdekkes skal dette systematisk følges opp overfor de ansvarlige, og systemer for å forebygge, avdekke og bekjempe korrupsjon skal styrkes.

Mange afrikanske land har satt styresett høyt opp på dagsorden og også lykkes i å bedre situasjonen. Forsatt er imidlertid korrupsjon en hovedutfordring.

Høsten 2006 ble Utenriksdepartementets anti-korrupsjonsprosjekt etablert. Forslag til prioriteringer for og strategisk innretning av framtidig innsats vil legges fram sommeren 2007, inklusive initiativ som kan styrke de internasjonale rammebetingelsene for å bekjempe korrupsjon. FN-konvensjonen mot korrupsjon (UNCAC) vil stå sentralt

Norge vil:

Støtte utvikling av demokratiske og velfungerende stater;

- Støtte demokratiske institusjoner og systemer som kan fremme en effektiv stat, som parlamenter, rettsvesen, ombudsmenn, menneskerettighets- og valgkommisjoner, frie og pluralistiske medier, et velfungerende næringsliv og et aktivt sivilt samfunn. En kritisk offentlighet er avgjørende for åpenhet i samfunnet.
- Støtte tiltak spesielt for å bekjempe korrupsjon, som bl.a. styrking av korrupsjonsjegere, riksrevisjon og god offentlig økonomiforvaltning.
- Gjennom programmet "Olje for utvikling" bidra til god forvaltning og korrupsjonskorrupsjonsbekjempelse slik at petroleumsinntekter i større grad kan omsettes omsettes i økonomisk vekst og finansiering av offentlige velferdsgoder i mottakerlandene.
- Oppfordre flere afrikanske land til å delta i APRM, og støtte tiltak for å rette opp svakheter som avdekkes i deltakerlandene gjennom denne prosessen. (23 land har hittil sluttet opp om ordningen. Foreløpig har Ghana Kenya og Rwanda fullført sine gjennomganger. Flere land, deriblant Mosambik, Sør-Afrika, Tanzania og Uganda, står nå midt oppe i prosessen.)

Utvikling

18. Afrika har de siste årene opplevd høyere økonomisk vekst, delvis som følge av høyere priser på kontinentets eksport. Kontinentet tjener også på at fred, godt styresett og sunn økonomisk politikk er høyere på den politiske dagsordenen. Afrika står imidlertid fortsatt overfor enorme utfordringer knyttet til fattigdom, styresett og miljø.

19. 40 prosent av Afrikas befolkning lever i ekstrem fattigdom. 18 av verdens 20 fattigste land ligger i Afrika. I Afrika sør for Sahara startet bare 7 av 10 barn på skolen og mange faller fra. Bare 28 % får tilgang på ungdomsskolen. Afrika er det eneste kontinentet hvor forventet levealder har sunket de siste 30 årene. Kontinentet er også det som er lengst fra å nå Tusenårsmålene. Med den nåværende utvikling vil Afrika ikke nå målet om å halvere fattigdommen innen 2015.

20. For å nå Tusenårsmålene må den økonomiske veksten i Afrika økes ytterligere. Det er nødvendig for å gi flere inntektsmuligheter og statene større skatteinntekter til å forbedre sosiale tjenester. Høyere økonomisk vekst vil kreve et bedre klima for private investeringer og produksjon i Afrika. Fred, godt styresett, stabile makroøkonomiske forhold, forutsigbare rammebetingelser og troverdige mekanismer for å sikre eiendomsrett og økonomiske transaksjoner, er nødvendige forutsetninger for å øke Afrikas økonomiske vekst. Den økonomiske veksten må også være bærekraftig og fordeles jevnere. Erfaringer fra de nordiske landene viser at en god fordelingspolitikk kan bidra til å styrke veksten. Rovdrift på miljø og naturressurser vil undergrave langsiktig arbeid for fattigdomsreduksjon og sosial utvikling.

21. Økt sysselsetting må også bidra til å styrke grunnleggende rettigheter og standarder for arbeidstakere. Norge vil støtte International Labour Organization (ILO) agenda for anstendig arbeid for alle. Vi vil støtte initiativ og tiltak for sosial beskyttelse, rettigheter på arbeidsplassen inkludert grunnleggende arbeidsstandarder, dialog mellom partene i arbeidslivet og likestilling. Gjennom den politiske dialogen med afrikanske land vil vi fremme økt forståelse og støtte for ILOs agenda på dette området.

FNs Tusenårs mål for 2015

1. Halvering av andelen som lever i ekstrem fattigdom og sult
2. Oppnå universell tilgang til grunnskoleutdanning.
3. Utrydde alle kjønnsforskjeller i utdanning på alle nivå
4. Redusere barnedødeligheten med to tredjedeler
5. Redusere mødredødeligheten med tre fjerdedeler
6. Bekjempe hiv/aids, malaria og andre sykdommer
7. Sikre miljømessig bærekraft og redusere andel mennesker uten tilgang på rent vann med 50 %
8. Utvikle et globalt partnerskap for utvikling

22. Landbruket er helt sentralt for Afrikas utvikling. Det står for 40 prosent av kontinentets eksport, rundt 50 prosent av sysselsettingen, men bare 13 prosent av BNP. Storparten av bøndene er kvinner. Utvikling av landbruket hemmes av en rekke politiske, økonomiske og naturbestemte forhold. Mangel på formelle eiendomsrettigheter og leierettigheter er ett hinder mot utvikling av landbruket. Bare én prosent av land i Afrika er offisielt registrert. Småbedrifter er også sentralt for sysselsetting i Afrika. Formelle eiendomsrettigheter vil gjøre det lettere for entreprenører å skaffe kapital og øke sikkerheten for investeringer.

23. Oppnåelse av Tusenårsmålene krever også ny innsats på det sosiale området. Kampen mot hiv og aids er avgjørende for Afrika. Hele kontinentet er tungt berørt, samtidig som stigmatisering og diskriminering gjør det vanskelig for landene å prioritere tiltak og mestre negative effekter for økonomi og samfunn. Satsing på seksuell og reproduktiv helse er en viktig del av det forebyggende hiv/aids-arbeidet.

Kampen mot hiv/aids

Nesten 2/3 av verdens ca. 40 millioner som levde og bodde med hiv og aids i 2005 bor i Afrika sør for Sahara, med 3 millioner nye smittede i året, svært mange av dem ungdom. Svake helsetjenester gjør det særlig vanskelig å mestre epidemien. Norge deltar som en av de ledende partnere i arbeidet med helsepersonell-krisen i Afrika, og samarbeider med Sverige om et regionalt aidskompetanseteam lokalisert i Lusaka, Zambia.

24. Mange utviklingsprogrammer svekkes av manglende kapasitet, både i offentlig og privat sektor. Norge støtter kapasitetsutvikling innen en rekke institusjoner og organisasjoner, men det er ofte en utfordring å beholde kapasitet når lønns- og arbeidsforhold er dårlige, og institusjoner undergraves av dårlig styresett. Videre kapasitetsbygging er nødvendig for å sikre nasjonal planlegging og gjennomføring av nasjonale utviklingsprogrammer. Dette må også omfatte utdanning på alle nivåer.

25. Norge, som et av verdens rikeste land, har inngått klare internasjonale forpliktelser til å bidra til Afrikas utvikling. Vi skal bygge på den økende internasjonale enighet om å støtte Afrikas utvikling, noe som også øker mulighetene for at norsk innsats vil ha positiv effekt. Og vi skal satse på de områder der Norge har kunnskap og kapasitet.

26. Samtidig må utviklingssamarbeidet være målrettet. Det må i størst mulig grad bygge på samarbeidslandenes egne systemer og prioriteringer. I land med forsvarlige forvaltningssystemer skal mer av norsk bistand gå som budsjettstøtte. Alle som er involvert på utviklingsområdet, inklusiv de internasjonale finansinstitusjonene og FN, må koordinere og harmonisere sin innsats. Dette vil redusere administrative kostnader og muliggjøre synergier.

Norge vil:

Fremme økonomisk vekst

- Legge økt vekt på næringsutvikling og inntektskapende virksomhet i utviklings-samarbeidet, gjennom både bilaterale og multilaterale mekanismer.
- Støtte tiltak for å formalisere fattiges bruks- og eiendomsrettigheter.
- Bidra til at den økonomiske veksten inkluderer de fattige lag av befolkningen.

Styrke menneskelige ressurser

- Arbeide aktivt for at tusenårsmaal 4 om å halvere barnedødeligheten skal nås innen 2015, blant annet gjennom direkte støtte til enkeltland og ved å opprette holde støtten til vaksinealliansen GAVI (Global Alliance for Vaccines and Immunization).
- Bygge afrikansk kapasitet til å tilby gode utdanningstilbud som inkluderer yrkesutdanning og utdanning på høyskole- og universitetsnivå.
- Støtte tiltak for å beholde helsepersonell gjennom nasjonale helsepersonellplaner.
- Støtte helhetlige tiltak for hiv- og aidsrammede.
- Norge ønsker å styrke utviklingseffekten av midler diasporaen sender til familiemedlemmer gjennom bl. a samarbeid med multilaterale organisasjoner. Målet er at pengeoverføringer gjøres sikrere og rimeligere, slik at mer penger kan komme produktiv virksomhet til gode i Afrika.
- Øke bistanden til Afrika. Arbeide for at en høy andel av det multilaterale systemets ressurser går til Afrika.
- Arbeide for at de fattigste og mest gjeldsrammede afrikanske land får slettet hele gjelden forutsatt at de gjennomfører økonomiske reformer og utvikler planer for fattigdomsbekjempelse.
- Stille krav om at alle mottakere av norske bistandsmidler må kunne dokumentere oppnådde resultater.
- Bidra til at utviklingssamarbeidet koordineres mellom giverne og under ledelse av mottakerlandets myndigheter, basert på nasjonale planer og prioriteringer.

3. Energi og miljø

Norge vil bidra til en rettferdig utnyttelse og forvaltning av Afrikas energi- og naturressurser. Energitilgang er en forutsetning for økonomisk vekst. Norske myndigheter vil bidra til å legge forholdene til rette for norske næringsinteresser i Afrika. Vi skal samtidig være pådrivere for godt miljøvern og bærekraftig utvikling.

Energi og naturressurser

1. Afrika har enorme naturrikdommer; mineraler, petroleum og store vannforekomster samt et rikt biologisk mangfold med uberørt natur og unikt dyre- og planteliv, fiske- og skogressurser. Forvaltet godt og fordelt rettferdig, kan disse rikdommene gi fattigdomsreduksjon og sosial utvikling. Men alt for ofte har kamp om verdifulle naturressurser ført til krig og konflikt. Fattige deler av befolkningen har sjelden fått sin rettmessige andel av ressursene. I stedet har inntekter fra utvinning av naturressurser ofte forsvunnet i korrupsjon og vanstyre og til utenlandske aktører.

2. Energispørsmål og energisikkerhet har de siste årene fått en stadig viktigere plass i internasjonal politikk. Afrika blir viktigere for verdens energisikkerhet. Kontinentet står for 12 prosent av verdens petroleumsproduksjon, og produksjonen er økende. Dette har ført til sterkere fokus på kontinentet fra internasjonale kjøpere og energiselskaper. Om under ti år kan en fjerdedel av USA's olje komme fra kontinentet. Kina får allerede over 30 prosent av sin olje fra Afrika. For Kina er Afrika også viktig som leverandør av andre naturressurser og som voksende eksportmarked.

3. Utviklingen representerer store muligheter, men også utfordringer for Afrika. Høyere oljepris og -produksjon har allerede ført til økt økonomisk vekst i afrikanske oljeproduiserende land. Afrikanske land får også tilbud om gunstige lån og utbygging av infrastruktur i bytte mot tilgang på energi. Men store petroleumsinntekter kan også redusere presset på afrikanske land om å gjennomføre nødvendige politiske og økonomiske reformer. Store oljeinntekter må ikke forlenge vanstyre, forsvinne i korrupsjon eller brukes til å finansiere krig og voldelige konflikter.

4. Norge har verdifull kompetanse innen produksjon og ivaretagelse av miljøhensyn i petroleumssektoren. Samtidig trekkes Norge frem som et land som har forvaltet inntekter fra petroleumsproduksjon på en rettferdig og effektiv måte. Norge er en etterspurt dialogpartner for å dele kompetanse og erfaringer med afrikanske land. Åpen og rettferdig forvaltning vil bidra til politisk stabilitet i produsentlandene, noe som er helt avgjørende for stabile leveranser. Dette vil gi et viktig bidrag til internasjonal energisikkerhet. Vi vil gå i dialog og samarbeide for å fremme god forvaltning av Afrikas energiresurser, både med afrikanske land og andre sentrale aktører.

Olje for Utvikling (OfU)

Målet for OfU-programmet er å bidra til at utviklingsland settes i stand til å utnytte og forvalte petroleumsressursene på en bærekraftig og åpen måte, ved at kapasitet og kompetanse bygges, at korrupsjon motarbeides, at inntekter fra sektoren bidrar til varig reduksjon av fattigdommen, og at aktivitetene gjennomføres med minst mulig negativ innvirkning på miljøet.

5. Afrika har også et stort vannkraftpotensial. Samtidig sliter kontinentet med mangel på energi, noe som hemmer utvikling. I dag er mye av kontinentets energibehov basert på kostbar og forurensende olje. Flertallet av Afrikas vassdrag er grenseoverskridende. Regionalt samarbeid om utbygging kan gi høyere økonomisk vekst, stimulere til regional integrasjon og bidra til å forebygge konflikter. Norge har mye kunnskap og erfaring om både forvaltning og utbygging av vannkraft, som vi vil dele med afrikanske land.

6. Afrika har noen av verdens rikeste fiskeressurser, men også mange som er truet av overfiske, ikke minst fra internasjonale fiskerier. Norge har noen av de fremste miljøer innen fiskeriforvaltning og fiskeriforskning, og har gode erfaringer fra samarbeid med afrikanske land om oppbygging av fiskeriforvaltning. Samarbeid kan bidra til at afrikanske land etablerer effektive forvaltnings- og overvåkningssystemer og utvikler kapasitet til å inngå rettferdige internasjonale fiskeriavtaler.

7. Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) er viktig for å sikre at utvinning av Afrikas naturressurser kommer hele befolkningene til gode. Norge er en av pådriverne i EITI. I tillegg må sivilt samfunn settes i stand til å ansvarliggjøre både selskaper og land til god og bærekraftig forvaltning av Afrikas naturressurser. Sekretariatet for EITI blir flyttet til Norge i 2007.

Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)

EITI vil fremme bedre styresett i ressursrike land gjennom full åpenhet og verifisering av pengestrømmer fra utvinning av naturressurser. Deltakende olje-, gass og gruveselskaper forplikter seg til å offentliggjøre alle overføringer til myndigheter i utviklingsland. Myndighetene forplikter seg til å offentliggjøre hva de mottar.

8. Norske selskaper har betydelige investeringer i olje- og gassindustrien i Afrika. Norske myndigheter vil bidra til å ivareta disse. Det skal fortsatt være et klart skille mellom norske myndigheters arbeid for å bygge gode forvaltningssystemer for petroleumssektoren i afrikanske land og norske selskapers posisjonering i det kommersielle markedet. Norske selskaper skal fortsatt vinne kontrakter på grunnlag av effektivitet og kunnskaper.

9. Norske myndigheter vil arbeide for å fremme norske næringsinteresser også på andre områder. Mer handel og investeringer mellom Norge og Afrika er i felles interesse. Det vil gi bedre avsetningsmuligheter for norske og afrikanske produkter, skape og trygge arbeidsplasser og gi skatteinntekter. Norske investeringer i Afrika vil gi kapital og teknologi til kontinentet. Det finnes allerede mye kunnskap og kompetanse om Afrika i norsk næringsliv, som kan benyttes for å fremme handel og investeringer med afrikanske land. Målet er både å fremme norsk verdiskapning og handel og investeringer som bidrar til stabilitet og bærekraftig utvikling i afrikanske land. Dette krever at norsk næringsliv utviser samfunnsansvar – i Afrika som ellers.

Norge vil:

Bidra til rettferdig og bærekraftig utvikling av energi- og naturressurser

- Dele norske erfaringer og kunnskaper om forvaltning av petroleumssek- og oljeselskaper og myndigheter gjennom initiativet Olje for Utvikling (OfU).
- Styrke Extractive Industries Transparency Initiative. Oppfordre afrikanske land og internasjonale selskaper til å slutte seg til initiativet.
- Støtte oppbygging av fiskeriforvaltninger i afrikanske land, som kan sikre forsvarlig høsting av Afrikas fiskeressurser.
- Øke støtten til utbygging og forvaltning av fornybar energi, med spesiell vekt på vannkraft og vannforsyning.
- Ha ansvaret for å koordinere internasjonal bistand til energisektoren innen SADC (Southern African Development Community)
- Støtte utvikling av planer for integrert vannressursforvaltning nasjonalt og regionalt.

Bidra til å ivareta og fremme norsk næringslivsengasjement

- Manglende tilgang på garantier for eksport og investeringer i de fattigste afrikanske landene er en stor hindring for et sterkere engasjement fra norsk næringsliv. I 2007, som en start, øker GIEKs tilsagnsrammer fra 1,5 til 2,1 milliarder kroner. Garantirammen er øket fra 5 ganger grunnfondet til 7 ganger grunnfondet.
- Utvikle norske utenriksstasjoner i afrikanske land til partnere for næringslivet og som møteplasser og døråpnere for norsk næringsliv.
- Videreføre dialogen med næringslivet om deres samfunnsansvar, blant annet i Det konsultative organet for menneskerettigheter og norsk økonomisk engasjement i utlandet, KOMpakt. Vi vil stimulere store bedrifter til å være motorer i kampen mot korrupsjon gjennom felles etiske regler og overvåkning samt øke sin innsats for ivaretagelse av miljøhensyn i næringsvirksomheten.
- Strategiske partnerskap vil bli inngått med både mindre norske næringslivsaktører og større selskaper

Miljøvern

10. Afrika sør for Sahara opplever en raskere forringelse av økosystemer og naturressurser enn noen annen region. Rask befolkningsøkning og urbanisering, utvidelse av landbruksarealer, overutnyttelse av skog- og fiskeressurser og manglende eller feildefinerte eiendomsrettigheter, er noen av årsakene til miljøproblemene. Problemene forsterkes av lav økonomisk vekst, svake stater med lite utviklede forvaltningsregimer og konflikter.

11. Bærekraftig utvikling i Afrika vil også tjene miljøet globalt. Godt miljøvern er også nødvendig for å redusere fattigdom og legge til rette for sosial utvikling i Afrika. I mange afrikanske land er mulighetene for vekst og utvikling best i næringer som er helt avhengige av naturressurser og fosvarlig forvaltning av disse. Det er de fattigste som lider mest når jordsmonn forringes, skog forsvinner og vannressurser er uttømt eller forurenset. I Afrika lever 60 prosent av befolkningen på landsbygda og livnærer seg av landbruk, fiske og høsting av vilt. Aktiv deltakelse fra lokalbefolkningen er sentralt for å sikre en bærekraftig forvaltning av naturressurser. Miljødeleggelse kan skape humanitære katastrofer og føre til politisk ustabilitet og konflikt om stadig knappere ressurser. Godt miljøvern og bærekraftig utnyttelse av Afrikas ressurser er derfor god utviklingspolitikk, politisk, økonomisk og sosialt. Samtidig representerer en sterk urbaniseringsgrad nye store miljøutfordringer i forhold til vannforsyning, sanitære forhold og søppelhåndtering i de hurtig voksende byene.

12. Globale klimaendringer vil øke Afrikas sårbarhet i forhold til blant annet tørke og flomkatastrofer. Klimaendringene vil ha negative konsekvenser for helse og matvaresikkerhet, og forsterke tapet av biologisk mangfold, jorderosjon og forringelsen av landarealer. Norsk innsats i Afrika når det gjelder klimaspørsmål vil i første rekke være å støtte tilpasningsstrategier og avbøtende tiltak, blant annet i forhold til bærekraftig areal- og vannressursforvaltning. I tillegg vil Norge søke politiske allianser med afrikanske land i internasjonale klimaforhandlinger.

13. Landbruket er helt sentralt for Afrikas utvikling. Men i flere afrikanske land er landbruket kommet inn i en ond sirkel. Befolkningsvekst og fattigdom fører til overbeite og til oppdyrking av stadig mer marginale områder og områder viktige for velfungerende økosystemer. Dette vil bidra til å forringe jordsmonn og øke fattigdomsproblemene ytterligere. Miljøaspekter, bærekraftig arealforvaltning og strategier for tilpasning til klimaendringer må derfor innarbeides sterkere i initiativ for å utvikle afrikansk landbruk. I tillegg må innsatsen økes for å formalisere eiendomsrett til jordbruksland, som vil gi insentiver til mer langsiktige investeringer og bærekraftig drift.

14. Biologisk mangfold sikrer tilgang på mat, medisiner, fôr til husdyr og treprodukter til husbygging og brensel. Velfungerende økosystemer er viktige for flomkontroll, vannrensing og forebygging av humanitære katastrofer. Tap av biologisk mangfold og forringelse av økosystemer vil redusere mulighetene for

å nå flere av FNs tusenårsmål. Det er derfor nødvendig med fornyet innsats for å nå målet fra Johannesburg-toppmøtet om vesentlig reduksjon i tap av biologisk mangfold innen 2010. Utviklingen i Afrika vil være svært viktig for å nå dette målet. Afrikas varierte og uberørte natur, sammen med et enormt mangfold av unike dyre- og plantearter, gir også gode muligheter for bærekraftig turisme.

15. I mange afrikanske land er kvinner hovedforsørgere og står for det meste av produksjonen i landbruket. I tillegg er de ansvarlige for å skaffe brensel og hente vann. Dette gjør kvinner ekstra sårbare for endringer i miljøet. Det gjør også at kvinner innehar verdifull kunnskap om sitt lokalmiljø og er viktige forvaltere og aktører i miljøarbeidet.

16. Afrikanske samfunn er sårbare for tørke og naturlige svingninger i nedbørsmengde bl.a. som følge av mangelfull forvaltning av vannressurser og landarealer. Klimaendringer kan forverre problemene. Det er derfor nødvendig å satse mer på å etablere god vannforvaltning og støtte utvikling av integrerte vannressursplaner. I tillegg må det satses på å utvikle systemer som kan gi sikker vanntilførsel og bedre sanitære forhold. Mangel på slike tjenester fører til alvorlige helseproblemer og vil virke svært negativt på mulighetene for utvikling og fattigdomsreduksjon.

Norge vil:

Være en pådriver for miljøvern

- Styrke dialogen med afrikanske land i internasjonale forhandlinger
- Arbeide for å integrere miljøhensyn i utviklingsstrategier og -programmer, både bilaterale og multilaterale.
- Støtte afrikansk kapasitet til å gjennomføre nasjonale handlingsplaner om biologisk mangfold, forørkning, vannressurser og klimaendringer og integrering av disse i nasjonale utviklingsstrategier.
- Støtte tiltak for bevaring av økosystemer og en forvaltning av naturressurser som sikrer lokal deltakelse og ivaretar lokalbefolkningens, inkl. urfolks, rettigheter.
- Støtte programmer som kan gi bedre vann- og sanitærtjenester gjennom multilaterale kanaler og frivillige organisasjoner. Integrere tiltak på disse områdene i programmer for helse og utdanning.
- Støtte studier av sårbarhet for klimaendringer og bidra til tiltak som kan forebygge eller redusere konsekvenser av naturkatastrofer som tørke og flom.
- Bidra til at afrikanske land kan sette og håndheve miljøstandarder for investeringer, næringsutvikling og handel.

4. Menneskerettigheter og likestilling

Arbeidet for demokrati og menneskerettigheter er grunnleggende i vårt samarbeid med Afrika. Vi vil være pådrivere for kvinners politiske, sosiale og økonomiske rettigheter.

Menneskerettigheter

1. Gjennom FNs og AUs normgivende arbeid og opprettelsen av en afrikansk menneskerettighetsdomstol, har afrikanske land forpliktet seg til respekt for demokrati og menneskerettigheter. AU kan i dag gripe inn i medlemsland ved krigsforbrytelser, folkemord eller forbrytelser mot menneskeheten. De fleste afrikanske land har undertegnet alle FNs menneskerettighetskonvensjoner. I mange land er det en positiv utvikling. Men fortsatt skjer det grove menneskerettighetsbrudd på det afrikanske kontinentet. Det er ikke bare politiske og sivile rettigheter som brytes. Den ekstreme fattigdommen i Afrika er en av vår tids største menneskerettighetsutfordringer.

2. Vi vil ta hensyn til at menneskerettighetsutfordringene varierer fra land til land. Det forhindrer ikke at kritikk av menneskerettighetssituasjonen i enkeltland fortsatt vil være berettiget og nødvendig. Menneskerettighetene er et felles grunnlag for politisk dialog og samarbeid med afrikanske land. Vi skal aktivt kreve respekt for menneskerettigheter, både gjennom bilaterale og multilaterale kanaler. Norge vil spesielt arbeide for at kvinners og barns rettigheter respekteres. Utviklings-samarbeid skal brukes bevisst for å styrke systemer og institusjoner som kan bidra til å fremme menneskerettighetene.

3. Grove og systematiske menneskerettighetsbrudd bidrar til politisk ustabilitet, voldelige konflikter, humanitære katastrofer og flyktningstrømmer. Dette nødvendiggjør økt innsats for å beskytte befolkningen og ansvarliggjøre de skyldige. Opprettelsen av Den internasjonale strafferettsdomstolen (ICC) og straffeprosesser mot tidligere myndighetspersoner er viktige i denne sammenheng.

4. FNs sikkerhetsråd har ansvar for å beskytte befolkningsgrupper mot folkemord, krigsforbrytelser, etnisk rensing eller forbrytelser mot menneskeheten, i situasjoner der statene selv mangler evne eller vilje til dette. Norge vil arbeide for at Sikkerhetsrådet vedtar en bindende resolusjon med prinsipper for bruk av makt, som siste utvei i situasjoner der det begås massive menneskerettighetsbrudd. Det blir viktig å sikre at det nye Rådet for menneskerettigheter i FN reagerer raskt mot brudd på menneskerettighetene.

5. Norge vil stå i fremste rekke når det gjelder å fremme arbeidstakers rettigheter. Å kreve at arbeidstakere i utviklingsland umiddelbart gis samme rettigheter som i den rike del av verden kan undergrave utviklingslandenes økonomiske utvikling.

Dette bør imidlertid være en langsiktig målsetting og alle land må respektere grunnleggende arbeidsstandarder og rettigheter som forbud mot barne- og slavearbeid og retten til å organisere seg. Verken økonomisk utvikling eller nasjonal selvstendighet kan forsvare brudd på slike grunnleggende rettigheter. ILOs agenda om anstendig arbeid må fremmes gjennom dialog med afrikanske land.

Norge vil:

Fremme menneskerettigheter

- Fremme menneskerettighetene i afrikanske land gjennom utviklingssamarbeidet, samarbeidet, bilateral dialog og i multilaterale fora. FNs Menneskerettighetsråd blir sentralt i dette. Respekt for kvinners og barns rettigheter og grunnleggende behov skal gis spesiell oppmerksomhet fra norsk side.
- Være pådriver for internasjonal humanitær rett, og bidra til å sikre at flyktninger og internt fordrevnes rett til beskyttelse ivaretas.
- Styrke og systematisere støtten til menneskerettighetsforsvarere i Afrika.
- Bekjempe menneskehandel med vekt på tiltak for ofrene og samarbeid med myndighetene i opprinnelsesland.
- Bekjempe stigmatisering og diskriminering knyttet til aids og grupper som er særlig utsatt for risiko for hiv-smitte.
- Støtte tiltak for å beskytte barn og unge mot vold og overgrep, og sikre deres aktive deltakelse i freds- og utviklingsprosesser
- Øke dialogen med afrikanske land for å fremme internasjonale arbeidsstandarder og grunnleggende rettigheter.
- Arbeide gjennom ILO for bedre rettsvern for arbeidsmigrasjon.

Kvinner og likestilling

6. I mange afrikanske land er det gjort fremskritt, men fortsatt er det langt igjen før kvinners rettigheter respekteres i samme grad som menns. Norge har troverdighet og gode erfaringer med å fremme likestilling. Dette kan vi bygge på i en forsterket innsats og politisk dialog for kvinners rettigheter. Dette er også viktig i møte med tradisjonell lov og praksis, som fortsatt står sterkt i Afrika.

7. Likestilling handler ikke bare om å ivareta kvinners menneskerettigheter. Det er også nødvendig for å fremme økonomisk og sosial utvikling. Økt kvinne-deltakelse i den formelle økonomien kan gi økt økonomisk utvikling. Dette vil kreve innsats for å sikre kvinner tilgang på ressurser og rettigheter til arv og eiendomsrettigheter som i mange land er forbeholdt menn. For langsiktig utvikling er det sentralt at jenter får lik mulighet til utdanning som gutter og det har vært positiv utvikling i flere afrikanske land. Flere jenter begynner på skolen, men utfordringen er å legge til rette for at de fullfører og at flere tar høyere utdanning.

8. Fornytt innsats er nødvendig for å stoppe feminiseringen av hiv/aids- epidemien. Flertallet av Afrikas hiv-positive er kvinner. Samtidig rammes ofte kvinner hardere hardere. Det er også viktig å styrke kvinners vern og rettigheter i konflikt, og gi dem større deltakelse og sterkere stemme i fredsbyggende arbeid.

9. I dag er nesten halvparten av alle migranter kvinner. Innsats innenfor området internasjonal migrasjon og utvikling må ta hensyn til den økende feminisering av migrasjon, også på det afrikanske kontinentet.

Norge vil:

Fremme kvinners rettigheter og likestilling

- Intensivere innsatsen for kvinners økonomiske rettigheter og muligheter, herunder eiendoms- og arverett.
- Fremme kvinnelig entreprenørskap, og gi afrikanske kvinner mulighet til å delta aktivt i næringsutvikling og handel.
- Arbeide for at likestilling og kvinners rettigheter inkluderes i bilaterale og multilaterale utviklingsstrategier og -programmer.
- Styrke kvinnelige migranternes posisjon og faglige rettigheter gjennom aktiv bruk av globale instrumenter (WTO, ILO), utvikling av den politiske dialogen om sosial og bærekraftig globalisering og gjennom et konkret bilateralt samarbeid med utvalgte afrikanske land.
- Bidra til at flere jenter fullfører skolegang og tar høyere utdanning.
- Arbeide for at globale helsetiltak får et kvinnespektiv. Arbeide for at jenter og kvinner gis bedre muligheter til å beskytte seg mot hiv-smitte.
- Fremme seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Arbeide for å avkriminalisere abort.
- Styrke dialogen med myndigheter i land hvor kjønnslemlestelse forekommer for å stoppe praksisen. Støtte organisasjoner som bekjemper denne og annen helseskadelig tradisjonell praksis.
- Intensivere arbeidet mot menneskehandel og prostitusjon, med spesiell fokus på Nigeria.

Foto:

Omslag og side 13: Kvinnemøte i Sudan, fotograf Odd Naustdal

Bakside: Jenter på marked, Madagaskar fotograf Kathrine Rath

Side 4: Statoil i Angola, fotograf Øyvind Hagen

Side 7: Treplanting, fotograf Ole Bernt Frøshaug

Side 23: Diamantgraver i Sierra Leone, fotograf Rune Bjaastad

Side 23: Skolejenter, fotograf Rune Bjaastad

Utgitt av:
Utenriksdepartementet 2007

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra :
Departementenes servicesenter.
Kopi- og distribusjonsservice
www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks 22 24 27 86.

Publikasjonskode: E-821 NO
ISBN: 9788271771409
Design/Illustrasjon: Grafia Kommunikasjon as
Trykk: Opplag 2000